

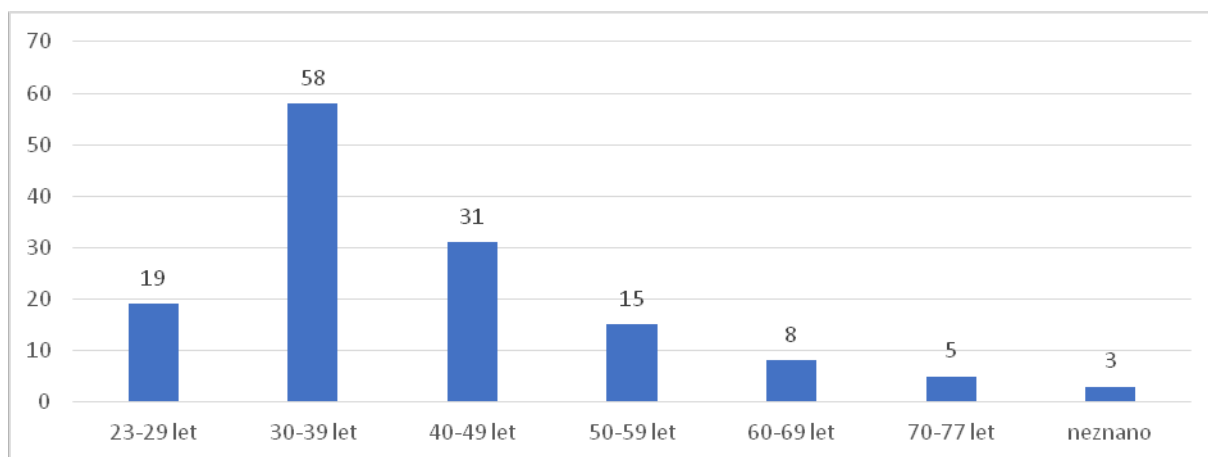
Slovenski prevajalski trg: pregled stanja

Prevajalski trg, katerega nekateri aspekti so predmet tega prispevka, razumemo kot skupek akterjev in raznovrstnih delovanj in transakcij, ki so povezani s prevajanjem, tolmačenjem in drugimi povezanimi dejavnostmi. Prispevek torej ponuja vpogled v podatke, pridobljene s krajšo spletno anketo, naslovljeno na vse vrste prevajalcev oz. tolmačev,¹⁴ ki delujejo v Sloveniji.

Spletna anketa je bila izvedena konec maja in začetek junija 2018; pripravljena je bila s spletnim orodjem Google Forms, zatem pa oglaševana po raznih elektronskih poteh: poslana je bila stanovskim društvom DSKP in DZTPS, oglaševana na spletni strani Oddelka za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, na družbenem omrežju Facebook (tako na oddelčni strani kot v skupini *Prevajalci, na pomoč!*) ter po elektronski pošti.

Na anketo je odgovorilo 139 oseb. Glede na dejstvo, da je v skladu s podatki Ajpes (www.ajpes.si) v Sloveniji registriranih 1686 pravnih subjektov, ki opravlja dejavnost prevajanja, tolmačenja oz. lektoriranja, je to razmeroma majhna številka (pribl. 8 %, če poenostavimo in predpostavljamo, da vsak pravni subjekt zastopa ena oseba, še veliko manj, če upoštevamo, da pri nekaterih pravnih subjektih sodeluje več ljudi). Kljub temu je raziskava ena najbolj obširnih na Slovenskem, zato so pridobljeni podatki toliko bolj dragoceni.

Anketo sestavlja več sklopov, predstavljeni so le tisti, ki najbolj nazorno prikazujejo stanje na slovenskem prevodnem trgu z vidika prevajalcev oz. tolmačev. Odgovorilo je 33 moških (24 %), 104 ženske (75 %), 2 osebi (1 %) nista določili svojega spola. 95 % anketirancev ima slovensko državljanstvo, med ostalimi (skupno 6 %) pa najdemo tri osebe z italijanskim in po eno osebo z makedonskim, nemškim, slovaškim in madžarskim državljanstvom ter eno osebo, ki svojega državljanstva ni želela razkriti. Povprečna starost anketirancev je 40,5 leta, pri čemer ima najmlajši anketiranec 23 let, najstarejši pa 77 let (slika 1).

Slika 1: Starostna struktura anketirancev

Velika večina (95 %) anketirancev biva v Sloveniji, le 4 % v drugih državah, ena oseba se ni opredelila. Med tistimi, ki bivajo v Sloveniji, se jih 23 % ni natančneje opredelilo o kraju bivanja, med ostalimi pa po zastopanosti prevladuje Osrednjeslovenska statistična regija (53 %), sledijo ji Podravska regija (11 %), Savinjska in Obalno-kraška regija (po 9 %), Gorenjska regija (6 %) ter Koroška in Goriška regija (po 4 %), medtem ko ostale skupno dosegajo 4 %, pri čemer nihče izmed anketirancev ni iz Posavske oz. Zasavske regije.

Z vidika izobrazbene strukture opazimo, da le 8 % anketirancev nima univerzitetne ali višje izobrazbe, večina pa ima univerzitetno diplomu (56 %), številni tudi (bolonjski) magisterij (16 %) oz. doktorat (12 %). Pri tem gre

¹⁴ V prispevku so moške slovnične oblike rabljene generično za vse spole.

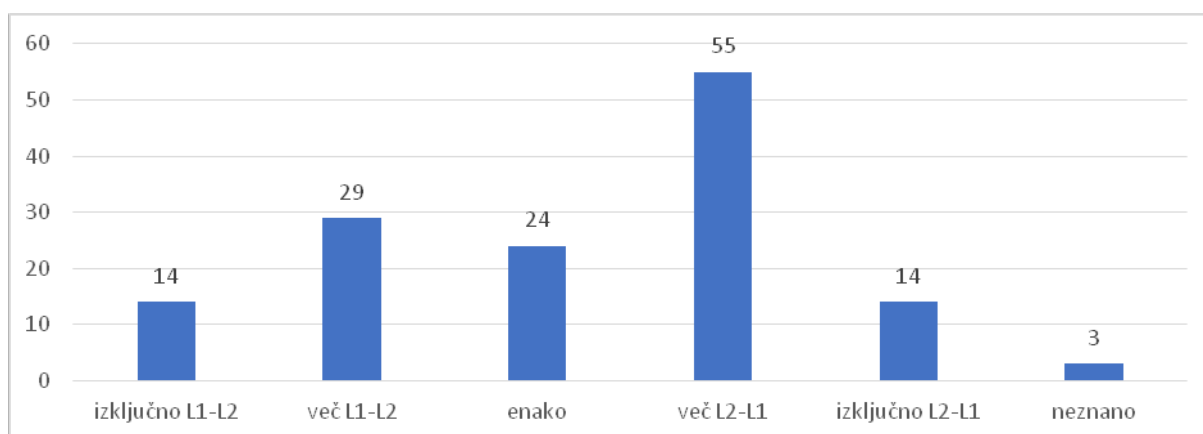
upoštevati povprečno starost anketirancev, ki je razmeroma visoka in iz katere izhaja, da je večina zaključila študij pred uvedbo bolonjske reforme.¹⁵ Z vidika vsebine študija je 42 % diplomantov jezikovnih smeri, 40 % pa prevajanja, tolmačenja oz. medjezikovnega posredovanja; 13 % anketirancev je študiralo drugo, 5 % pa se jih ni želelo opredeliti. V splošnem jih je 78 % doštudiralo na Univerzi v Ljubljani, 6 % na Univerzi v Mariboru, 1 % na Univerzi na Primorskem, kar 13 % na tujih univerzah, 2 % pa se nista opredelila. 75 % vseh anketirancev je prebila več kot mesec dni v tujini, med temi več kot polovica (53 %) manj kot eno leto, razmeroma veliko (16 %) pa celo več kot 5 let.

V odgovorih na anketna vprašanja se jasno pokaže, da je za del anketirancev prevajanje oz. tolmačenje primarni vir zaslužka (pribl. 53 %), za druge pa le sekundarni vir dodatnega zaslužka (42 %). Na prevajalskem trgu se pojavljajo številni prevajalci (25 %), ki sicer delajo z jeziki, vendar primarno ne prevajajo/tolmačijo. Podobno velik delež (22 %) je tudi takih, katerih primarni vir zaslužka je na drugih področjih. Z vidika vrste delovnega razmerja, v katerega vstopajo pri izvajanju prevajalskih/tolmaških storitev, med anketiranci prevladujejo samostojni podjetniki (55 %), nato honorarni sodelavci, ki niso s. p. oz. so zaposleni na drugih področjih (29 %), le 7 % pa je takih, ki so zaposleni kot prevajalci. 5 % anketirancev dela s študentsko napotnico, 1 % je upokojencev, prav toliko tudi nezaposlenih; 2 % anketirancev ni želelo odgovoriti na vprašanje.

Anketirance smo v naslednjem sklopu spraševali o njihovih delovnih jezikih. Medtem ko se jih 7 % ni želelo opredeliti glede maternega jezika, je 88 % anketirancev izbralo slovenščino, med katerimi je tudi nekaj takih, ki so se deklarirali kot dvojezični (7 % vseh); pri vseh takih je eden izmed dveh jezikov vedno slovenščina. Med ostalimi maternimi jeziki najdemo italijanščino (4 %), hrvaščino/srbščino (3 %), nemščino (2 %) ter madžarščino, makedonščino in angleščino (po 1 %).

Tujih jezikov, s katerimi delajo anketiranci, je 20 (2 osebi nista odgovorili), daleč najpogostejša je angleščina (83,2 % vseh anketirancev), sledijo nemščina (40,1 %), italijanščina (22,6 %), hrvaščina/srbščina/bosansščina/črnogorščina (20,4 %) ter francoščina (16,8 %), prevajalci ostalih jezikov so bistveno redkejši (med takimi jeziki najdemo številne jezike EU, pa tudi ruščino in kitajščino ter slovenščino kot tuji jezik za prevajalce z drugim maternim jezikom).

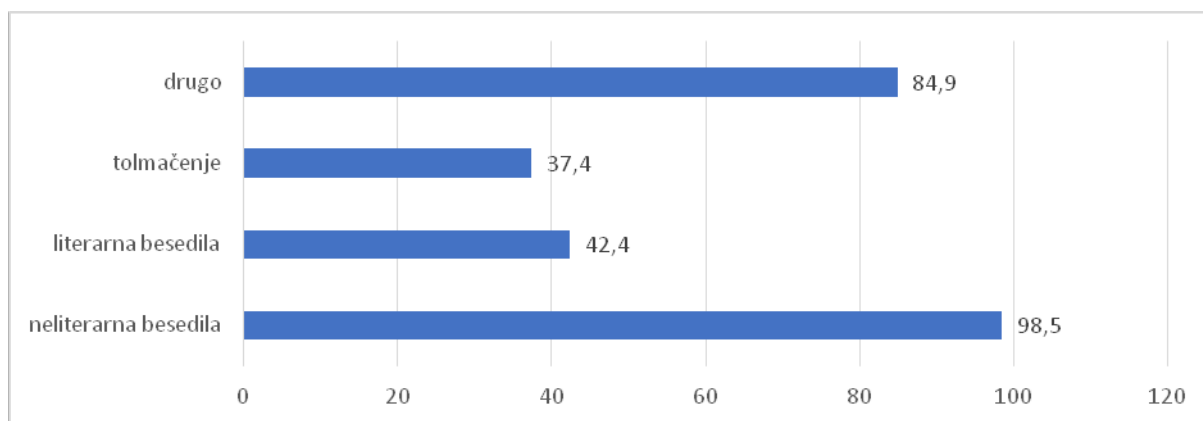
Prevajalce in tolmače smo vprašali, v katero smer bolj prevajajo: iz tujega v slovenski jezik (L2-L1) ali iz slovenskega v tuji jezik (L1-L2). Na sliki 2 vidimo, da je več takih, ki prevajajo več v slovenščino, vendar tudi število tistih, ki prevajajo več v tuji jezik, ni zanemarljivo.

Slika 2: Smer prevajanja

V naslednjem sklopu smo se osredotočili na vrsto dela, ki ga opravljajo anketirani prevajalci oz. tolmači (podatki so povzeti na sliki 3).

¹⁵ Magistrantov prevajanja je od uvedbe študija na Univerzi v Ljubljani (prvi so dokončali leta 2010) do konca leta 2017 že 99, k tem pa bi morali dodati še tiste z drugih slovenskih in tujih univerz.

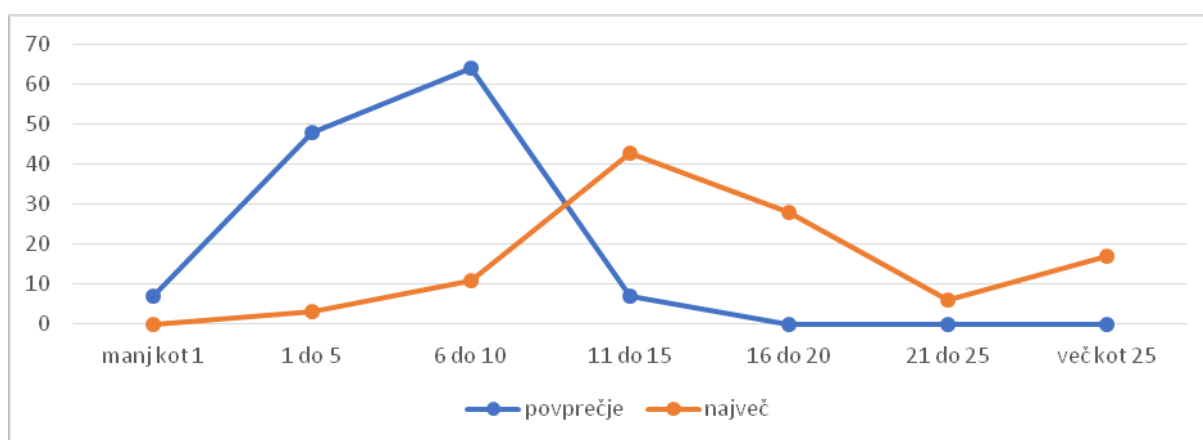

Slika 3: Odstotek anketirancev, ki opravlja posamezno vrsto storitve

V sklopu neliterarnih besedil se največ anketirancev posveča krajšim pragmatičnim besedilom (brošuram, krajšim uradnim dokumentom, poslovni korespondenci ipd.) – takih je kar 87,6 % – ter daljšim pragmatičnim besedilom (letnim poročilom, obsežnim vsebinam spletnih strani, navodilom za uporabo ipd.) – s temi se ukvarja 75,2 % anketiranih prevajalcev. Literarni prevajalci najpogosteje prevajajo prozo (72,9 %), bistveno redkeje pa poezijo (28,8 %) ali gledališka dela (13,6 %). Med tolmaškimi storitvami se najpogosteje pojavlja konsekutivno tolmačenje (80,8 %), nato tolmačenje na sestankih (63,3 %) in konferenčno tolmačenje (25 %), druge oblike se pojavljajo bistveno redkeje.

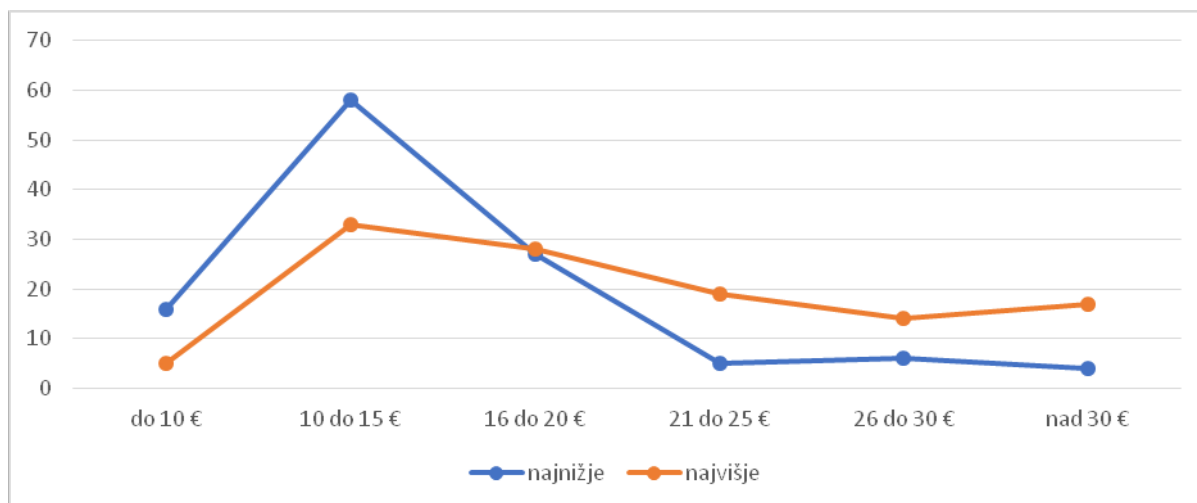
Zlasti zanimive so druge storitve, ki jih opravljajo prevajalci, saj se izkaže, da je njihovo delo izjemno raznoliko in zahteva ogromno različnih znanj in veščin. Med temi storitvami daleč prevladujeta lektoriranje slovenskih (75 %) in tujih besedil (63,6 %), precej pogosto je tudi podnaslavljanje (39 %), nekoliko manj pogosti so globalizacija spletnih strani, lokalizacija programske opreme in povzemanje. Redkeje se prevajalci lotevajo tudi lokalizacije multimedijskih vsebin, posteditiranja strojnih prevodov, prevajanja na prvi pogled, mednarodnega testiranja, priprave prevajalskih/jezikovnotehnoloških orodij in/ali programske opreme, transkreacije in drugih (o različnih storitvah, ki jih opravlja prevajalec/tolmač, gl. npr. razpravo Biel 2011 o evropskem standardu za prevajalsko panogo EN 15038:2006).

Prevajalce smo povprašali o povprečni količini prevedenih avtorskih strani, pa tudi o največji količini avtorskih strani, ki so jo kdaj prevedli v enem dnevu – podatki so povzeti na sliki 4. Globalno gledano je povprečno število prevedenih avtorskih strani približno 6 na dan, povprečno največje število prevedenih avtorskih strani v enem dnevu pa 18, vendar so odstopanja razmeroma velika, gotovo glede na to, ali prevajanje posamezniku predstavlja primarni ali sekundarni vir zaslužka.

Slika 4: Število prevajalcev v razmerju do povprečnega oz. največjega števila prevedenih strani na dan

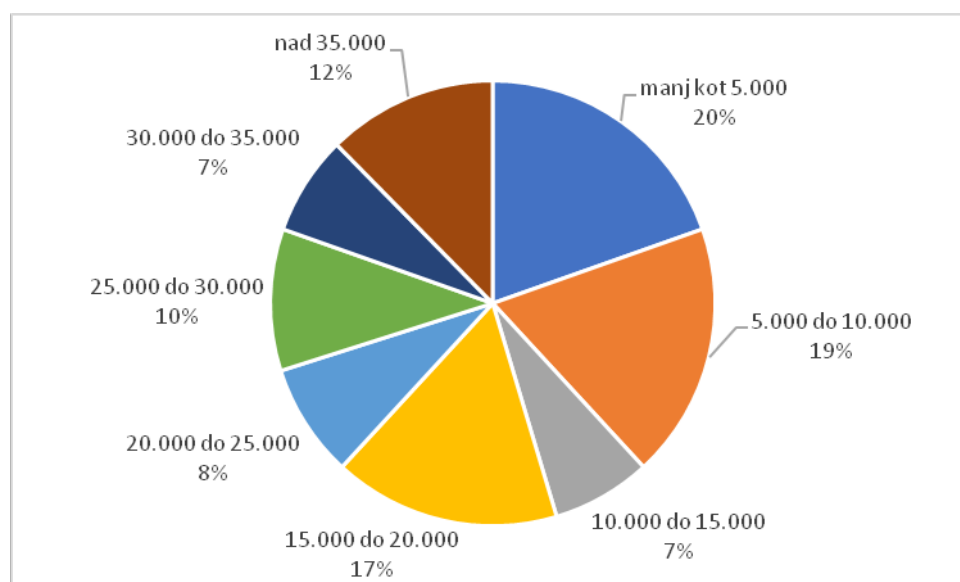
Za konec naj predstavimo še najnižje oz. najvišje tarife, ki jih prevajalci zaračunavajo. V skladu z odgovori prevajalcev je povprečna najnižja tarifa, ki jo zaračunajo na avtorsko stran, 15,39 €, vendar kot vidimo na sliki 5, prihaja do velikih odstopanj, zlasti skrb vzbujajoče pa je, da 64 % prevajalcev zaračuna manj kot 15 € na avtorsko stran (povprečje pri teh nižjih postavkah je 11,42 €, kar v praksi pomeni, da pri povprečno 6 straneh prevoda na dan tak prevajalec zasluži približno 20 % manj od povprečne bruto slovenske plače v letu 2018).¹⁶

Slika 5: Najnižje in najvišje tarife za prevedeno avtorsko stran v razmerju s številom prevajalcev, ki jih obračunava

Povprečna najvišja obračunana tarifa je 22,22 €, tudi v tem primeru pa opazimo velika odstopanja (od 5 do 80 €), prav tako velja izpostaviti, da je za 57 % anketirancev najvišja obračunana tarifa manj kot 20 € na stran (pri teh je povprečje 14,07 €).

Pri letnem zaslužku v letu 2017 se zneski gibljejo od 200 € pa vse do 150.000 € bruto, povprečje je približno 20.000 €, podrobno število posameznih prevajalcev glede na njihov letni zaslužek je razvidno iz slike 6. Spomniti velja, da so to združeni podatki tako za tiste, za katere je prevajanje primarni vir zaslužka, kot za tiste, ki jim predstavlja dodatni zaslužek ob drugih rednih dohodkih.

Slika 6: Število prevajalcev v razmerju do višine letnega dohodka v letu 2017

¹⁶ Izračun velja, če govorimo o samostojnem podjetniku, saj je realni dohodek tistih, ki delajo po avtorski pogodbi, zaradi večjih prispevkov na posamezen znesek bistveno nižji.

Predstavljeni podatki dajejo slutiti, da je prevajalski trg dandanes raznolik tako z vidika profilov prevajalcev/tolmačev kot z vidika storitev, ki jih opravljajo. Velik problem se kaže v tipologiji zaposlitev, ki so prepogosto prekarnega tipa oz. vezane na pogodbeno sodelovanje, ter v izjemno nizkih tarifah, ki so jih številni prevajalci pripravljene sprejeti in zaradi katerih je ogroženo tako njihovo preživetje kot tudi preživetje stanovskih kolegov, ki so v igri dampinga prisiljeni nižati svoje tarife.

Literatura

Biel, Łucja, 2011, Training translators or translation service providers? EN 15038:2006 standard of translation services and its training implications. *The Journal of Specialized Translation* 16. 61–76.

[Ajpes.](#)